

Оцінювання навчальних здобутків учнів НУШ : інструменти та методи

Виступ Бирзул О.В.

Міністерство освіти і науки України затвердило рекомендації щодо оцінювання результатів навчання здобувачів освіти відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. Відповідний наказ від 2 серпня 2024 року [опублікований](#) на сайті МОН.

Рекомендації стосуються оцінювання учнів 5-9 класів. Відповідно, наказ МОН “Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти” втрачає чинність (ідеться про [наказ №289](#) від 1 квітня 2022 року).

У нових рекомендаціях визначено, що результати навчання – це знання, уміння, навички, ставлення, цінності, набуті в процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, виміряти й оцінити та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми на кожному рівні (циклі) загальної середньої освіти.

Також у рекомендаціях описані **основні функції оцінювання**:

- формувальна (забезпечує відстеження динаміки навчального поступу);
- констатувальна (забезпечує встановлення рівня досягнення результатів навчання);
- діагностувальна (надає інформацію про стан досягнення результатів навчання, наявність навчальних втрат, причини виникнення утруднень);
- коригувальна (надає змогу вчителю відповідним чином адаптувати освітній процес);
- орієнтувальна (надає змогу відстежити динаміку формування результатів навчання та спрогнозувати їх розвиток);
- мотиваційно-стимулювальна (активізує внутрішні й зовнішні мотиви до навчання);
- розвивальна (мотивує до рефлексії та самовдосконалення);
- прогностична (ставить цілі навчання на майбутнє);

- виховна (сприяє вихованню в учнів свідомої дисципліни, наполегливості в роботі, працьовитості, почуття відповідальності, обов'язку).

Відповідно до рекомендацій, **основними видами оцінювання** результатів навчання учнів є формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання та державна підсумкова атестація.

- Формувальне оцінювання спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учнів, визначення їхніх навчальних (освітніх) потреб і скерування освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням встановлених результатів навчання.
- Підсумкове оцінювання показує результат навчання та розвитку.
- Державна підсумкова атестація передбачає оцінювання відповідності результатів навчання учнів, які завершили здобуття базової середньої освіти, вимогам Державного стандарту.

У додатках до рекомендацій окреслені **загальні критерії оцінювання**, які визначають загальні підходи до встановлення результатів навчання учнів, та **критерії оцінювання за освітніми галузями**.

- Критерії оцінювання реалізуються за чотирма рівнями (початковий, середній, достатній, високий).
- Кожний наступний рівень охоплює вимоги до попереднього, а також додає нові.
- Критерії оцінювання дають змогу здійснювати оцінювання результатів навчання у 12-бальній шкалі оцінювання.
- За вибором закладу освіти оцінювання може здійснюватися за власного шкалою оцінювання результатів навчання учнів. У разі запровадження закладом освіти власної шкали оцінювання результатів навчання учнів ним мають бути визначені правила переведення до 12-бальної шкали оцінювання.

Як ідеться у рекомендаціях, **свідоцтво досягнень складається з двох частин**.

1. “Характеристика навчальної діяльності”, яка сформована відповідно до переліку наскрізних умінь, визначених Державним стандартом.

Результатом спостереження за розвитком наскрізних умінь є виставлення відповідної позначки в стовпці “Має значні успіхи / Демонструє помітний прогрес / Потребує уваги і допомоги” після завершення кожного навчального року або в разі зміни учнями закладу освіти.

Способи організації фіксування результатів спостереження педагогічні колективи закладів освіти визначають самостійно.

2. “Характеристика результатів навчання” заповнюється відповідно до переліку навчальних предметів / інтегрованих курсів, визначених затвердженою освітньою програмою закладу освіти.

За умови використання власної шкали оцінювання заклад має визначити та описати в освітній програмі правила переведення загальної оцінки результатів навчання за рік у систему, визначену законодавством (12-бальну систему), для виставлення у свідоцтво досягнень.

Формувальне оцінювання, на відміну від традиційного, дає змогу:

- уникнути негативних моментів у навчанні;
- індивідуалізувати освітній процес;
- підвищити навчальну мотивацію й самостійність учнів.

Науковці виокремили такі складові дієвого формувального оцінювання:

- зворотний зв'язок у системі «педагог — учень»;
- уміння учнів оцінювати свої знання самостійно, взаємооцінювання;
- активність учнів в процесі власного навчання;
- корегування процесу навчання з урахуванням результатів оцінювання;
- вплив на мотивацію до навчання.

Знання й розуміння учнями критеріїв оцінювання. Практика показує, що розроблення критеріїв робить процес оцінювання прозорим і зрозумілим для всіх учасників освітнього процесу. Укладання критеріїв спільно з учнями (або їх повторення, якщо учні їх знають) сприяє позитивному ставленню до процесу оцінювання. Критерії, розроблені для поточного, або формувального, оцінювання мають описувати те, що заявлено в навчальних цілях. Важливим є ознайомлення учнів із критеріями до початку виконання завдання, а також представлення критеріїв у вигляді градації – опису різних рівнів досягнення очікуваного результату. Чим конкретніше сформульовані критерії, тим зрозумілішою для учнів є діяльність щодо успішного виконання завдання.

Учитель пропонує учням: «Складіть розповідь про Київ. Це має бути шість-сім речень. У розповіді зазначте архітектурні пам'ятки Києва». Під час виконання завдання учні мають точно знати, який «кінцевий продукт» учитель

від них хоче отримати. Відповідно до формулювання завдання, він має оцінювати його за такими критеріями:

- учень склав розповідь потрібного обсягу;
- учень у розповіді вказав архітектурні пам'ятки Києва.

Після того, як учитель перевірів завдання, він озвучує учню його результат: «Твоя розповідь складається з шести речень. Ти вказав архітектурні пам'ятки міста». Водночас у власних назвах учень припускався помилок. Далі учитель може діяти одним зі способів: озвучити учню рекомендацію «Зверни увагу на написання власних назв»;

- запитати, чи знає учень, як пишуться власні назви. Якщо знає — запропонувати йому перевірити свій текст. Якщо учень не знає, вчитель має спрямувати його на основне правило, приміром, сказати, на якій сторінці підручника його можна прочитати. Відтак — запропонувати учню проглянути свій текст щодо дотримання цього правила.

Ось кілька інструментів, щоб швидко та без зайвої підготовки перевірити навчальний прогрес учнів.

1

1. Вхідні та вихідні аркуші

Це невеличке оцінювання займе лічені хвилини на початку та в кінці уроку, але допоможе вчителю з'ясувати, що саме запам'ятали діти. Ви можете поставити диференційовані запитання, записані на аркушах паперу або спроектовані на дошку.

Якщо ви не хочете застосовувати стандартну форму опитування на аркушах, скористайтеся такими інструментами, як Padlet чи Poll Everywhere. Або виміряйте прогрес учнів за допомогою Google Classroom's Question tool, Google Forms з Flubaroo та Edulastic, які допоможуть вам швидко побачити, що знають учні.

2

2. Вікторини та опитування

Краще зрозуміти, наскільки добре діти засвоїли матеріал, допоможуть вікторини, ігри, цікаві опитування та інші інструменти. Наприклад, Socrative або Quizlet, Quizalize, Kahoot, FlipQuiz, Gimkit, Plickers і Flippity. За допомогою них формувальне оцінювання можна проводити дуже швидко. Вчителі можуть бачити відповіді кожної дитини і визначати, як індивідуально, так і в сукупності, як учні справляються

3. Альтернативне оцінювання

Щоб швидко й просто перевірити знання учнів, можна використати нестандартні методи. Ось що можна запропонувати учням на уроці:

- написати листа другові, пояснивши ключові ідеї або основні тези вивченого матеріалу;
- намалювати ескіз, щоб візуально представити свої знання з теми;
- попрацювати в парі та придумати одне для одного вправу на перевірку знань.

Ще одним методом альтернативного оцінювання є спостереження вчителя за роботою учнів у класі. Воно також надасть цінну інформацію про рівень знань учнів. Ви можете заздалегідь створити форму або список, за яким будете оцінювати. А під час заняття позначатимете відповідні пункти.

4. Оцінювання-інтерв'ю

Якщо ви хочете трохи глибше зануритися в розуміння учнями змісту, спробуйте методи оцінювання на основі обговорення. Невимушені розмови з учнями в класі можуть допомогти їм почуватися розкуто, навіть якщо ви хочете перевірити рівень їхніх знань. І ви помітите, що п'ятихвилинне оцінювання у формі інтерв'ю працює дуже добре.

П'ять хвилин на кожного учня — це досить багато часу, але вам не обов'язково говорити з кожною дитиною про кожен урок чи тему. Ви також можете перекласти частину цієї роботи на самих учнів, використовуючи процес зворотного зв'язку з однолітками.

Діти можуть виконати цю роботу за пунктами:

- скажи своєму однокласнику, що він зробив добре;
- постав вдумливе запитання;
- вислови позитивну критику / запропонуй щось корисне.

Коли діти діляться своїми відгуками про однокласників, ви отримуєте уявлення про те, як навчаються обидва учні.

Для інтровертних учнів чи більш приватного оцінювання використовуйте дошку або фліпчарт, щоб учні записували свої відповіді на запитання і демонстрували, що вони вміють робити.

Використані джерела:

<https://osvitoria.media/experience/formuvalne-otsinyuvannya-legko-7-shvydkyh-sposobiv-provesty-jogo-na-urotsi/>

<https://nus.org.ua/news/u-mon-rozroblyly-novi-rekomendatsiyi-otsinyuvannya-uchniv-5-9-klasiv/>

<https://ternrc.oda.org.ua/novi-pidhodi-do-ocinjuvannya-postupu-navchannya-uchniv-12-42-11-01-04-2021/>

https://www.youtube.com/watch?v=YtM3y_2dTxA